

Referanser: KM 07/10, KM 06/11; KR 10/10, KR 43/13, BM 06/14, KR 04/14

Saksdokumenter:

Dok.dato	Tittel	Dok.ID
27.02.2014	KM_12_1_14_Bibelske_salmer.docx	108085

Revidert tekstrekke for bibelsk salme

Sammendrag

Da Kirkemøtet i 2011 vedtok ny tekstbok for Den norske kirke, ble det ikke fattet vedtak om en poetisk tekst for hver kirkeårsdag på linje med det øvrige tekstmaterialet. En slik tekst var en del av høringsforslaget fra 2008, men allerede under Kirkerådets møte i mars 2010 ble poetisk tekstrekke tatt ut av den øvrige behandlingen av tekstboken. Det var flere årsaker til dette: Tekstrekken ble vurdert som så uferdig at den trengte mer bearbeidelse, og det forelå ikke noe musikkledsagelse til tekstene. Det hadde dermed ikke vært mulig å prøve dem ut etter intensjonen. Fremdriften skulle derfor i stedet samsvare med prosessen for den liturgiske musikken, som trengte utprøving i flere år og derfor ikke skulle vedtas på Kirkemøtet i 2010 og 2011

I sakspapiret til Kirkemøtet i 2010 ble det bl.a. påpekt at de poetiske tekstene i første omgang burde sees i sammenheng med de bibelske salmene som allerede var kjent og som fantes i Norsk Salmebok, Salmer 1997, Norsk Kantoribok o.a. som så kunne omarbeides noe og dermed gi et godt utgangspunkt for mer regelmessig bruk av bibelske salmer. Kirkemøtene i 2010 og 2011 fulgte opp denne linjen. Et register over en poetisk tekstrekke kom likevel inn i tekstboken, justert etter de føringer som Kirkemøtet hadde gitt, men uten at denne poetiske tekstrekken formelt ble vedtatt. Komiteen på Kirkemøtet 2011 bemerket imidlertid følgende:

Komiteen sluttar seg til høvet å bruke poetisk tekst, og oppmodar Kyrkjerådet til å vidareutvikle dette materialet.

Arbeidet med bibelsk salme ble deretter tatt opp igjen i forbindelse med ny salmebok og koralbok. I *Norsk salmebok 2013* er numrene 900-975 omkved til bibelske salmer, og numrene 976 – 991 er liturgiske sanger. De bibelske salmene er en videreføring av det tilsvarende materialet i Norsk salmebok og Salmer 1997 (ca 2/3), i tillegg til noe nytt materiale (1/3). Da disse ble satt inn i den nye salmeboken, ble det gjort et prinsippvedtak om at bare selve omkvedet skulle være med. Dermed var det skapt en stor fleksibilitet i forhold til å kunne bruke disse omkvedene til ulike tekster fra Salmenes bok.

Da koralbok 3, som omfatter 900-numrene i salmeboken, skulle forberedes, kom spørsmålet igjen opp om hvor mye av stoffet som skulle inn i den. Langt de fleste av omkvedene har en tilhørende musikk til selve bibelteksten (salmodi). Det ville være en stor ulempe om salmodien ikke kom med i koralboken, og dermed oppsto ideen om å feste et bibelsk salmeomkved til tekstene i tekstrekken for bibelsk salme. Dermed ville en kunne oppnå to ting: På den ene siden ville tekstene i den bibelske tekstrekken kunne brukes sammen med omkved som i stor grad er innsunget. Det ville være i tråd med tidligere signaler fra Kirkemøtet. På den andre siden ville det kunne sikre en bred og variert bruk av 900-numrene i salmeboken. Det ble derfor satt i gang en prosess med å kombinere tekster og omkved.

Som en følge av dette ble det også satt i gang en grundig gjennomgang av det opprinnelige forslaget til poetisk tekstrekke. Et justert forslag ble presentert for Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) i januar 2013, som behandlet det, og sendte det til utprøving for å teste ut ideen med å sette omkved sammen med nye tekster. NFG behandlet saken for annen gang i mai 2013 og vedtok å presentere et forslag til en revidert tekstrekke for bibelske salmer med tekster for alle kirkeårsdager, til sammen 83 tekster.

Samtidig med at NFG har behandlet forslag til revidert *tekstrekke for bibelsk salme* for den enkelte kirkeårsdag, har Koralbokkomiteen arbeidet med *musikken* til Koralbok 3. Koralbokkomiteens arbeid vil ikke være ferdig før Kirkemøtet har vedtatt tekstrekken for bibelsk salme våren 2014, slik at den tekstrekken for bibelsk salme som Kirkemøtet vedtar, kan inngå i Koralbok 3. Selv om hver av tekstene her vil bli kombinert med et musikalsk omkved, vil tekstene også kunne brukes med annen type musikk.

Saken er behandlet av Kirkerådet, med tanke på oversendelse til endelig vedtak i Kirkemøtet i 2014, i henhold til regler for saksbehandling i liturgisaker. Ifølge reglene for behandling av liturgisaker skal denne type saker legges frem for Bispemøtet til læremessig vurdering før Kirkerådet fremmer saken for Kirkemøtet. Dette har skjedd. Bispemøtet behandlet saken på sitt møte 10.-14. februar 2014 og fattet følgende vedtak (sak BM 06/14):

Bispemøtet har behandlet Kirkerådets forslag til Bibelsk salmerekke, jf. sak KR 43/13. Etter det som foreligger har Bispemøtet ingen læremessige innvendinger mot Kirkerådets forslag til Bibelsk salmerekke.

På dette grunnlag fremmer Kirkerådet saken for Kirkemøtet.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å gjøre følgende vedtak:

- 1. Det fremlagte forslag til Ny tekstrekke for bibelsk salme godkjennes til bruk i gudstjenestelivet i Den norske kirke.*
- 2. Kirkerådet bemyndiges til å gjøre de justeringer som måtte bli nødvendig på grunn av tekstenes tilpasning til musikken.*

Saksorientering

Bakgrunn

Saksbehandlingen av Poetisk tekstrekke fra 2008 til 2011

I *Forslag til ny tekstbok for Den norske kirke*, som ble sendt på høring i 2008, inngikk en «poetisk tekst» som den første teksten på hver kirkeårsdag. Dette var et kort tekstavsnitt som i de aller fleste tilfeller var hentet fra Salmenes bok, men som også hadde innslag fra profet-tekstene og fra noen nytestamentlige poetiske tekster. Teksten var gjengitt i sin helhet med omkved og vers, etter Bibeloversettelsen av 1978/85.

Den poetiske teksten var ment som en tekst som kunne synges enten mellom de to første tekstlesningene eller andre steder i gudstjenesten. Den skulle altså *ikke* være en fjerde lesetekst. I Høringsdokumentet står følgende utdypet om «bibelsk salme»:

Det er innført en fjerde tekst, en bibelsk salme, som ikke skal leses, men synges av hele menigheten, vanligvis mellom første og andre tekstlesning. Dette er en oppjustering i tråd med klassisk praksis og praksis i flere andre kirker som står oss nær. (s. 32)

Høringsdokumentet viste også til tidligere kirkemøtevedtak hvor fremføringen av bibelsk salme ble presentert:

En ny tekstbok skal også omfatte en rekke med «dagens salme», det vil si utsnitt fra Salmenes bok og andre poetiske tekster fra Bibelen, som skal kunne synges, i hovedsak av hele menigheten» (KM 29/06: Valg av hovedprinsipp for nye tekstrekker).

Dette siste poenget skapte en del vanskeligheter, ved at det fantes svært få kjente modeller internasjonalt for at bibelske salmer synges i sin helhet av hele menigheten. Det vanlige er at menigheten synger et omkved, og at en forsanger eller et kor synger versene. I høringsforslaget er det derfor større rom for fleksibilitet i framføringsmåten, og det blir understreket at arbeidet med å finne varierte musikalske uttrykk for materialet bør få prioritet.

Videre heter det i høringsdokumentet at det er lagt til grunn at en slik svarsalme ikke bør omfatte mer enn 3 vers. Det er et par unntak, f.eks. Salme 23 på 3. søndag i påsketiden. Det var også forutsatt at salmen *ikke* skulle avsluttes med «*Gloria Patri*»-formelen.¹ Denne avslutningen har tradisjonelt vært brukt som et siste vers også når en synger tekster fra Det gamle testamentet.

¹ «Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd, som det var i begynnelsen, så nå og alltid og i all evighet.» Formelen kan også brukes i en kortere versjon.

Også ordlyden i 1978/85-oversettelsen ble kommentert. Det ble understreket at språkformen trenger en gjennomgang for å oppnå en god språklig rytme i forhold til en sunget form. Derfor heter det:

Forslaget til poetiske tekster må justeres når Bibelselskapet kommer med ny oversettelse av Salmenes bok. Hensynet til sangbarhet er med i oversettelsesarbeidets overveielser.

Videre ble det understreket muligheten for å bruke færre bibelske salmer i løpet av et kirkeår enn én salme for hver kirkeårsdag. Noen salmer ble derfor foreslått som «gjennomgående salmer», som kan brukes over en viss kirkeårsperiode.

Høring og videre behandling

Utfordringen med poetisk tekststrekke i høringen var at den ikke var tilrettelagt for å kunne synges. Dermed var det i praksis svært vanskelig å ha en mening om hvordan den ville fungere i bruk. I høringsspørsmålene til tekstboken var det heller ikke stilt spørsmål som spesifikt handlet om den poetiske tekststrekken.

Konklusjonene i høringssammendraget fra 2009 var likevel at det var prinsipiell bred støtte til innføring av poetisk tekst – samtidig som dette reiste flere problemstillinger. Dels gikk det på utvalget av tekster, dels på tekstenes lengde og dels manglende utarbeidet musikk:

Det er bred støtte til å sette opp en poetisk tekst til hver kirkeårsdag. Det er samtidig ingen menigheter som leverer høring som har prøvd konseptet med å synges en ny poetisk tekst for hver søndag. Det er satt opp poetisk tekst for hver kirkeårsdag. Dette gir en stor utvidelse av stoff fra Salmenes bok i tekstboken, men lesetekster utenom tilleggstekster fra Salmenes bok er redusert fra 21 i nåværende tekstbok til 12 i forslaget. Dette fører til at sentrale tekster ikke er ordinære lesetekster, for eksempel Salme 2, 23, 51, 121, 139 m fl. En av konsekvensene av dette kan være at klageperspektivet tones ned og det er færre broer til formuleringer av eksistensiell smerte.

Etter høringen ble poetisk tekststrekke behandlet sammen med tekstboken på Kirkerådets møte i mars 2010. Konklusjonen etter dette møtet var at den poetiske tekststrekken ble ansett å være så uferdig at den ikke ble foreslått vedtatt sammen med tekstboken for øvrig. Fremdriften skulle i stedet samsvare med prosessen for den liturgiske musikken, som trengte utprøving i flere år og derfor ikke skulle vedtas på Kirkemøtet i 2010 og 2011. Samtidig oppfordret en komponister til nyskriving og menighetene til å synges bibelske salmer, enten med nyskrevet eller innarbeidet musikk. For å hjelpe menigheter som ønsket å bruke bibelske salmer i gudstjenesten, ble det utarbeidet et foreløpig forslag til kirkeårsrelaterte bibelske salmer som kunne hentes fra Norsk kantoribok. I et større avsnitt i saksdokumentet ble det gjort rede for den prosessen som Kirkerådet hadde vedtatt for videre bearbeiding (KR10/10, s17-19).

Dette innebar at den poetiske tekstrekken *ikke* ble lagt frem for Kirkemøtet til vedtak på linje med tekstboken for øvrig. Det foreløpige forslaget til poetisk tekstrekke ble likevel lagt ved tekstboken som et register. Fordi den ikke ble vedtatt ble det heller ikke avgitt en læreuttalelse fra Bispemøtet når det gjelder poetisk tekstrekke.

I Kirkerådets saksorientering til Kirkemøtet 2010 (KM 07.1/10) omtales Kirkerådets vedtak om en annerledes vedtaksprosess på den poetiske tekstrekken:

Etter høyringa har ein vurdert framlegget om dei poetiske tekstane ut frå mange synsvinklar. Ein ser at det inneheld ein god vilje om å styrkje den bibelske salmen, men forslaget var uferdig: Forslaget til tekstutval og metode for tonesetting er ikkje samstemt og det er ikkje utvikla tilstrekkeleg musikk til bruk av dei poetiske tekstane. At framlegget bryt med tradisjonen om bruk av bibelske salmar som vart introdusert ved Salmeboka frå 85, gjer også at dette må vurderast nøye.

Dei poetiske tekstane bør i første omgang sjåast i samanheng med dei bibelske salmane som ein allereie kjenner, og som finst i Norsk Salmebok, Salmar 1997, Norsk Kantoribok o.a. Dette materialet kan omarbeidast noko, og sjølv om det ikkje omfattar alle dei poetiske tekstane, kan mykje brukast, og det kan lagast meir etter kvart. Ein ser for seg at bruken av bibelsk salme/Dagens salme kan innarbeidast over tid.

Kyrkjerådet vil leggje opp til den same framdrifta for Dagens salme og den liturgiske musikken, det vil seie utprøving i fleire år slik at ein skaffar seg kunnskap om kva som fungerer over tid, kva kyrkjelydane treng av nytt materiale o.a. Ein vil evaluere dette ved gjennomgang av liturgien, etter 3-6 år. I første omgang vert rekka med poetiske tekstar ståande som Register over poetiske tekstar i Kyrkjeårsrekkefølge.

Kirkemøtets behandling ble i samsvar med forslagene fra Kirkerådet. Da Kirkemøtet behandlet saken igjen i 2011, inngikk det likevel i vedtaket visse endringer av noen få kirkeårsdager på listen over poetisk tekster. Disse endringene ble også tatt inn i det registeret som er trykket i Tekstboken. Kirkemøtekomiteen bemerket dessuten følgende i tilknytning til saken: (KM 6.1/11 Tekstboken):

Komiteen sluttar seg til høvet å bruke poetisk tekst, og oppmodar Kyrkjerådet til å vidareutvikle dette materialet.

Oppfordringen var altså gitt til Kirkerådet om å videreutvikle materialet. Ut fra de signalene som ble gitt i saksorienteringen som er sitert ovenfor, var det naturlig at musikken, forholdet mellom tekstvalg og tonsetting, hensynet til innarbeidede bibelske salmer, utvalget av tekster og prinsippene for bruken av slike tekster i gudstjenesten kom i fokus i den videre prosessen.

Arbeid med bibelsk salmerekke etter vedtaket om ny gudstjenesteordning
Kirkemøtets oppfordring ble fulgt opp på flere plan. I etterkant av Kirkemøtet 2011 ble det igangsatt et arbeid med å tilpasse tekstene til ny bibeloversettelse. Der fremkom også

noen forslag til endrede tekster ut fra økumeniske, musiske og poetiske hensyn. Dette arbeidet ble etter en kort periode satt på vent, i påvente av hvilke føringer arbeidet med ny salmebok ville gi.

Kirkemøtet 2012 vedtok ny salmebok, og i vedtaket ble Kirkerådet delegert myndigheten til å slutføre kapitlet om bibelske salmer og liturgiske ledd. Da salmeboken skulle ferdigstilles, og de bibelske salmene i den velges ut, kom spørsmålet opp hvordan disse skulle fungere vis à vis den poetiske tekstrekken. Det ble da tatt en prinsippavgjørelse om at disse ikke skulle sees i sammenheng, bl.a. for at en eventuell kobling mellom disse ikke skulle forsinke prosessen med salmeboken. Det ble da også avgjort at i selve salmeboken skulle man konsekvent sette inn kun *omkved* til bibelske salmer, ikke selve salmeteksten. I den endelige versjonen av salmeboken, slik den nå foreligger (fra 1. s. i adventstiden 2013), er numrene 900-975 omkved til bibelsk salme og 976-991 er liturgiske sanger. Disse omkvedene har med de fleste bibelske salmer fra tidligere salmebøker, samt en del nytt materiale. En del av omkvedene i den nye salmeboken ble til i forbindelse med tonsetting av poetisk tekststykke.

Utgivelse av Koralbok 3

Høsten 2012 begynte planleggingen av tredje bind av koralboken, som skal inneholde alle de bibelske salmene, fra nr. 900 og oppover. Her ble på ny problemstillingen med hvor mye tekst som skal knyttes til det enkelte nummer aktuell. Det ble ansett som en stor fordel om koralboken ikke bare inneholdt løsrivne omkved, men også selve salmeteksten. Spørsmålet om *hvilken* tekst dette skulle være ble dermed aktualisert på ny.

Flere muligheter ble vurdert, men konklusjonen ble å igangsette et arbeid med å knytte de bibelske omkvedene i salmeboken til det som tidligere var gjort med å justere den poetiske tekstrekken. Målet var at hver av de bibelske salmene skulle få et omkved hentet fra salmeboken. Det ville i de fleste tilfeller si at omkvedene, og den tilhørende salmetonen/salmodien, måtte settes sammen med en ny bibeltekst, men musikken til omkved og salmetone ville uansett være den samme, og i mange tilfeller kjent og velbrukt. Noen av de nye omkvedene i salmeboken var også laget spesielt til ny tekststykke, og her var det bare å sette teksten rett inn. Med en slik strategi ønsket en å oppnå at det store flertallet av omkvedene på 900-tallet i salmeboken blir relevant i en gudstjenestlig sammenheng.

I januar 2013 fikk Nemnd for gudstjenesteliv til behandling et forslag til en revidert poetisk tekststykke, der det store flertallet av tekstene også var knyttet til et salmeomkved og dermed også hadde en salmetone (salmodi). Nemnda vedtok å sende denne rekken til utprøving i over 20 menigheter, for å få en musikkfaglig respons på forslaget. Denne ble gjennomført våren 2013, og gav i det store og hele en positiv respons på det opplegget som var valgt. Enkelte kritiske merknader gikk på at noen av omkvedene og salmetonene kan være krevende å synge for en del menigheter. Dette er det tatt hensyn til i den videre

prosessen. Det kom også inn forslag til forbedringer av enkelte detaljer, bl a om plasseringen av enkelte stavelser i salmodien og valg av vers i salmen.

NFG fikk saken til ny behandling i mai 2013, og gjorde da følgende vedtak:

1. *Forslag til ny tekstrekke for bibelsk salme anbefales.*
2. *NFG slutter seg til planen om å knytte tekstrekken for bibelsk salme til de omkvedene som er satt opp i salmeboken.*
3. *Sekretariatet gis fullmakt til å slutføre forslaget.*

I saksforberedelsen ble det foreslått å endre betegnelse på tekstrekken fra «Poetisk tekstrekke» til «Tekstrekke for bibelsk salme». Grunnen til dette er at «bibelsk salme» er en langt mer innarbeidet betegnelse enn «poetisk tekst», og det er også den som brukes i gudstjenesteboken. NFG innarbeidet dette forslaget i sitt vedtak, jfr. punkt 2.

Bruk av bibelsk salme i gudstjenesten

Synging eller resitering av bibelske tekster har alltid utgjort en vesentlig del av den kristne gudstjenesten. Salmenes bok, eller *psalteret* har her stått i en særstilling, som ikke bare jødene, men også den kristne kirkes sangbok. I hovedgudstjenesten – messen – har det fra oldkirken av vært flere faste ledd hvor det ble sunget fra psalteret. Det begynte med inngangssalmen, *introitus*, som ble sunget under inngangsprosesjonen. Videre kom *gradualsalmen*, som kom mellom tekstlesningene (den hadde navnet etter *gradus*, trappetrinnet opp mot koret, der kantoren sto når han fremførte salmen). I forkant av nattverden kom *offertoriesalmen*, som ble sunget mens nattverdgvarene ble samlet inn i menigheten. Disse tre sangene utgjorde en del av messens *proprium*, dvs. messeledd som er spesielle for hver sin søndag og som setter preg på dagen, på linje med lesetekstene og kollektbønnene.

I den romersk-katolske messen brukes disse leddene på samme måte også i dagens gudstjenester. I luthersk sammenheng ble de tradisjonelle bibelske salmene etter hvert erstattet av metriske og nykomponerte salmer. Lenge var det likevel slik at hver søndag hadde sine bestemte salmer, som var med og satte preg på dagen. Tidligere norske salmebøker var også organisert etter en slik modell. I vår tid har dette mønsteret langt på vei falt bort. Samtidig er det blitt en økende bevissthet om å kunne ta i bruk de bibelske salmene, gjerne etter et klassisk mønster. Mange av våre lutherske søsterkirker har gjeninnført en bibelsk salme som en av tekstene for hver søndag, og den blir sunget på forskjellige måter i gudstjenesten. I norsk sammenheng ble det gjort et forsøk på å gjeninnføre en introitussalme i forbindelse med Prøveordningen i 1969. Flere av våre fremste kirkemusikkomponister ble engasjert til å lage musikk til disse og det ble skapt

en serie som dekket alle kirkeårstidene. Denne finnes i Norsk salmebok 1985 under kapittelet «Inngangssalmer» nr. 913-932.

Forsøket på å innføre en fast bibelsk salme som inngangssalme slo ikke gjennom i Den norske kirke, men kvaliteten på de sangene som var skapt, bidro til å åpne bevisstheten for bruken av bibelsk salme i gudstjenesten. Flere av introitussalmene er blitt godt innsunget i mange menigheter i løpet av de siste 40 årene, sammen med andre bibelske salmer i samme stil. Om det sjeldnere blir brukt bibelsk salme til inngang – der vil nok mange oppleve at det passer med et litt større format – så har ganske mange menigheter brukt bibelsk salme mellom de to første tekstlesningene, mer eller mindre regelmessig. Det har riktignok vært laget forslag til bestemte svarsalmer for hver søndag, men de har i praksis vært lite egnet. Med innføringen av en fast salmetekst for hver søndag vil Den norske kirke dermed i langt større grad kunne knytte an til tradisjonen med den bibelske salmen som et proprieledd (varierende ledd), knyttet til den enkelte kirkeårsdag. Disse tekstene kan så knyttes til innsungne omkved og salmetoner, slik at det ikke vil være så krevende å kunne ta dem i bruk. De tekstene som nå foreligger, er primært tenkt sunget som svarsalme til første tekstlesning (gradualsalme). Men gudstjenesteordningen legger opp til at de også kan brukes andre steder i gudstjenesten. De vil også kunne fungere som introitus eller som offertoriesalme. Om man ønsker å bruke den et annet sted i gudstjenesten, er dette også mulig.

Når de bibelske salmene brukes i gudstjenestlig sammenheng, består de normalt av et omkved (antifon) og en bibeltekst, vanligvis fra Salmenes bok. Førstnevnte har en fastlagt melodi og tekst – som en vanlig sangstrofe – sistnevnte resiteres etter en melodiformel (salmodi). Omkvedet kan være et av versene i salmen, men kan også komme fra en annen salme, eller være et nytestamentlig skriftsted. Etter tradisjonen gir omkvedets tekst en nytestamentlig belysning av den gammeltestamentlige salmetekst. Samme funksjon har den trinitariske lovprisningen (Gloria Patri) som avslutter salmeteksten. Avslutningen bidrar til å sette den gammeltestamentlige salmen inn i en kristen sammenheng.

Hvordan salmen brukes

I tidebønnen utgjør bibelske salmer store deler av gudstjenesten. Det er som regel ganske lange salmer eller deler av en salme, med omkved som åpning og avslutning. Salmen synges som regel av to korgrupper som synger mot hverandre (antifonal praksis). I messen derimot, er tekstavsnittene ofte mye kortere, og det er vanlig å synges i veksel mellom en forsanger og forsamlingen (responsorial praksis). Omkvedene blir brukt mer hyppig, også mellom versene. Dette er en måte å synges på som antagelig har røtter i gammeltestamentlig fremføring av salmene, og som vi bl.a. også finner i f.eks. de gamle folkedansvisene. I nyere norsk praksis synges ofte omkvedet av menighet og kor, mens salmeteksten synges av kor. Med kor forstås alt fra en liten forsangergruppe til etablerte kirkekor. Salmeteksten kan også synges av en enkelt forsanger.

Våre nyere bibelske salmer er for komposisjoner å regne, hvor komponisten har komponert omkvedet til en foreliggende tekst og resitasjonsmelodien til en valgt bibeltekst. Når det gjelder gregorianske melodier kan man si at omkvedet mer er en tilpasning mellom en gregoriansk melodi og en norsk tekst. Det samme gjelder salmeteksten når denne synges på en av de tradisjonelle gregorianske resitasjonsformler tilpasset norsk språk. De nyere komposisjonene har i nokså stor grad fulgt mønsteret fra det gregorianske materialet, noe som gir en stor fleksibilitet i forhold til å knytte omkvedene til andre salmodier. Det betyr at det vil være relativt enkelt for en menighet å kunne velge et antall melodier/omkved melodier, og så tilpasse de ulike tekstene for hver søndag.

Presentasjon av ny tekstrekke

Det foreliggende forslaget til tekstrekke for bibelsk salme har lagt til grunn Poetisk tekstrekke som står i Tekstboken fra 2011, og er en revisjon av denne. Det er flere grunner til de endringene som er foretatt. Som det fremgår ovenfor, anså ikke Kirkerådet det opprinnelige forslaget som tilstrekkelig gjennomarbeidet til å kunne vedtas i sin daværende form. Det handlet om at man var usikker på hvordan tekstene skulle tilrettelegges i forhold til fremføring, men også en usikkerhet knyttet til selve tekstvalget. Tekstrekken fikk liten oppmerksomhet i høringen, men både her og i den videre behandlingen, kom det tydelige signaler om at tekstavsnittene var noe knappe. Det var også en utbredt etterspørsel etter *Gloria Patri* som avslutning på salmen. Det opprinnelige tekstforslaget hadde som tidligere nevnt gjennomført at en bibelsk salme ikke skulle inneholde mer enn tre vers, og at dersom *Gloria Patri* skulle være med, skulle dette erstatte tredje vers av salmen. Det opprinnelige forslaget foreslo dessuten med svært få unntak at omkvedet i salmen skulle komme fra samme salme som resten av teksten. Dette var en viktig årsak til at det ble vanskelig å kombinere denne tekstrekken med eksisterende omkved.

I revisjonen av det opprinnelige forslaget ble det foretatt en grundig gjennomgang av materialet i lys av de øvrige tekstlesningene, ut fra økumeniske, poetiske og musiske hensyn, samt det generelle ønsket om noe lengre tekster. Det opprinnelige forslaget fulgte dessuten oversettelsen NO1978/85, mens det nye er hentet fra Bibel 2011. Det ble også i enkelte tilfeller lagt noe vekt på en tilpasning til de omkvedene som var valgt til salmen.

I det endelige forslaget er det bare 15 av de til sammen 81 tekstene som ikke har gjennomgått noen endringer. Men av de øvrige er det 25 tekster der eneste endring er at det opprinnelige omkvedet er lagt inn som en del av selve salmeteksten I ytterligere 21 tekster er det gjort noen endringer i versinndelingen i samme salme, ofte for å få en litt fyldigere tekst. I til sammen 22 tilfeller er det valgt en ny salme. To av disse er på dager som tidligere ikke hadde bibelsk salme (langfredag og pinseaften) slik at det endelige antall tekster nå ligger på 83.

Når det gjelder det generelle preget på tekstene er det ikke en stor endring. De fleste tekstavsnittene er blitt noe lengre, men ikke mye. I mange tilfeller dreier det seg om ett eller to vers. I en del tilfeller er også lengden på teksten den samme. Salmen vil likevel bli noe lenger fordi det foreslås å ha med Gloria Patri som en fast avslutning. Det betyr at tekstene er betydelig kortere enn tilsvarende tekstrekker i de fleste av våre søsterkirker. Imidlertid er lengden godt i samsvar med det øvrige liturgiske materialet til Gudstjeneste 2011, og vil dermed kunne gli godt inn i gudstjenesten. Lengden er også tilpasset flertallet av de omkvedene som er satt sammen med tekstene, slik at de sanglig vil kunne fungere tilfredsstillende.

Nye salmer

På 22 av kirkeårsdagene i det nye forslaget er det altså foreslått andre salmer enn i det opprinnelige. Begrunnelsene for endringene er forskjellig, men kan grovt sett sies å henge sammen med at de nye forslagene er knyttet til tradisjonen, ønsket om bedre balanse i salmetilfanget som helhet og at det opprinnelige forslaget ble vurdert som mindre egnet. Her skal kort gjennomgå de ulike enkeltforslagene:

1. søndag i advent: Endret fra salme 80 til 24. Det nye forslaget er nært knyttet til denne søndagen. Den er også lesetekst i første rekke, men er så sentral at den med fordel kan lyde hvert år. Salme 80 er en klagesalme, og selv om det er et poeng å ha slike med, passer ikke perspektivet på denne søndagen.

Julaften: endret fra salme 96 til 98. Disse har svært lik tematikk, og det ble derfor avgjørende at det her finnes et omkved til salme 98 som egner seg godt i sammenhengen, men som ikke passet til salme 96. Denne salmen er derfor flyttet til 2. pinsedag. Salme 98 kommer også på Juledag.

Julenatt: Endret fra salme 139 til 117. Førstnevnte oppleves dyster i sammenhengen, mens 117 er en festsalme.

5. søndag i åpenbaringstiden: Endret fra salme 29 til 103. Den nye teksten er fra en sentral salme, og er vurdert som å ta opp i seg mer av dagens tema. Salme 29 fungerer ikke så godt språklig.

Kristi forklarelsesdag: Endret fra salme 99 til 89. Den opprinnelige teksten var svært kort, og det var vanskelig å finne lengre tekstavsnitt i salme 99 som egnet seg. Teksten fra salme 89 dekker dagens tema godt.

3. søndag i fastetiden: Endret fra salme 18,4-5,7 til salme 25, 1-2a, 11-12, 16-17, som er en svært sentral og eksistensiell salme som er godt innsunget.

4. søndag i fastetiden: Endret fra salme 103 til 63. Det nye forslaget er en salme som det er ønskelig å ha med, og som står til dagen. Den opprinnelige teksten er satt opp på 10. s. i treenighetstiden.

Langfredag: Jes 53. Her forelå ikke tidligere noe forslag.

Kristi himmelfartsdag: Endret fra salme 113 til 110. Det nye forslaget er en klassisk tekst til denne dagen, og ble vurdert å dekke dagens tematikk bedre enn det opprinnelige, som dessuten også er tekst på Maria budskapsdag. Teksten er også lesetekst i 1. rekke, men kan godt brukes hvert år.

Pinseaften: Salme 104. Her forelå ikke tidligere noe forslag.

2. pinsedag: Endret fra salme 29 til 96. Det nye forslaget er flyttet fra Julaften, og er vurdert som mer dekkende for denne dagen, særlig v. 3.

3. søndag i treenighetstiden: Endret fra 2 Tim til Salme 65. Det opprinnelige forslaget er vurdert som mindre egnet til dette formålet, og fremstår mer som en fjerde lesetekst. Det nye forslaget er dekkende for dagen.

4. søndag i treenighetstiden: Endret fra salme 22 til 31. Det opprinnelige forslaget ble ikke vurdert som helt egnet. Det nye forslaget er fra en sentral salme som ikke tidligere har vært brukt.

Vingårdssøndag: Endret fra Jes 27 til salme 86. Det opprinnelige forslaget er av flere grunner mindre egnet i sammenheng. Det nye forslaget legger større vekt på tjenesteperspektivet, og er vurdert som å dekke godt tematikken for dagen.

18. søndag i treenighetstiden: Endret fra salme 36 til 116. Det opprinnelige forslaget er identisk med teksten for 3. s. i åpenb. Det nye forslaget er dekkende for dagens tema.

20. søndag i treenighetstiden: Endret fra salme 131 til 90. Det nye forslaget er en sentral salme, som det har vært et poeng å få med i rekken. Teksten har vært vurdert som å passe bedre for denne dagen.

Domssøndag/Kristi kongedag: Endret fra salme 138 til 98. Det nye forslaget er et svar på ønsket om en tydeligere profil for denne dagen. Særlig v. 9 profilerer dette.

Allehelgensdag: Endret fra salme 89 til 126. Det nye forslaget er også en sentral salme. Det er vurdert slik at det tar tak i tematikken for allehelgensdag på en mer dynamisk måte, som er i dialog med de øvrige tekstene og preget for dagen. Den opprinnelige teksten er delvis dekket på Kristi forklarelsesdag.

Minnedag: Endret fra salme 68 til 73. Det opprinnelige forslaget er svært knapt, og det viste seg vanskelig å finne et lengre egnet utsnitt fra denne salmen. Den nye teksten er fra en sentral salme, og er også en av tekstlesningene ved gravferd.

For kristen enhet: Endret fra salme 133 til 84. Det opprinnelige forslaget ble ansett for lite egnet, og det nye er fra en sentral salme som det er verdifullt å ha med og som dekker tematikken for dagen.

For de forfulgte: Endret fra salme 22 til 31. Det opprinnelige forslaget ble vurdert som for nær knyttet til langfredag. Det nye forslaget er en sentral klagesalme, som dekker tema for dagen godt.

Endring i versinndeling

I 46 av de nye tekstforslagene er det foretatt endringer i versinndelingen i de opprinnelige forslagene. For 25 av disse dreier det seg om å innlemme omkvedet i selve salmeteksten. For de 21 resterende er endringene for det meste en utvidelse av teksten med ett eller noen ganger flere vers. Dette dreier seg om *Nyttårsaften, Nyttårsdag, Kristi åpenbaringsdag, 4. søndag i åpenbaringstiden, 6. søndag i åpenbaringstiden, 1. søndag i fastetiden, Skjærtorsdag, Søndag før pinse, 22. søndag i treenighetstiden, Olsok, Reformasjonsdagen og Skaperverkets dag*. I noen tilfeller handler dette også om å gjøre salmen med sangbar.

På noen dager er det gjort et helt eller delvis skifte i hvilke vers som er tatt med, fordi man har vurdert at de nye versene dekker sammenhengen på en bedre måte. Det gjelder *2. søndag i fastetiden, Palmesøndag, Pinsedag, 5. søndag i treenighetstiden, 9. søndag i treenighetstiden og 13. søndag i treenighetstiden*.

Tilpasning av tekstene til sanglig bruk

De 71 bibelske salmene som har fått omkvedet med i den nye salmeboken omfatter ulike musikalske stilarter, men har samme hovedstruktur. Noen få av sangene består bare av omkved. De salmene som tas med i ny salmebok/koralbok er valgt ut fra deres posisjon i norsk menighetssang, ut fra antatt liturgisk anvendelighet, ut fra sine musikalske kvaliteter – og ut fra ønsket om stilistisk variasjon. Således er de fleste *ikke* valgt ut fra et villet samsvar med tekstrekke for bibelsk salme. Men det finnes noen unntak – de nye salmene er komponert til Poetiske tekster – vel å merke til den gamle bibelteksten, men i salmodien/versene erstattes denne med den nye bibeloversettelsen.

Tekstproblematikken

Bibelsk salme vil si å synge med Bibelens egne ord, og det betyr at gjeldende bibeloversettelse legges til grunn. De fleste omkvedene har imidlertid en rytmisk-tekstlig struktur som ligner en vanlig metrisk sang. I mange av omkvedene i den nye salmeboken,

er derfor den gamle oversettelsen beholdt av hensyn til melodien. Der det har vært mulig, er omkvedet likevel justert i samsvar med den nye bibeloversettelsen.

Selve salmeteksten er det normalt noe enklere å oppdatere – siden denne normalt resiteres til en melodiformel. Dersom salmen er gjennomkomponert er imidlertid teksten låst. Men i materialet finnes det bare en håndfull gjennomkomponerte salmer, slik at de aller fleste salmetekstene vil følge den nye bibeloversettelsen.

En utfordring har vært at 2011-oversettelsen stort sett har en svakere musikalsk-rytmisk struktur enn 1978-oversettelsen – blant annet med flere betonte én-stavellesord i setningsavslutningene. Kort sagt – jo lengre språket fjerner seg fra latinen, desto vanskeligere er det å bruke teksten til tradisjonelle resitasjonsmelodier. Dette har man imidlertid opparbeidet erfaring med, og tilfredsstillende løsninger vil finnes.

Arbeidet med den musikalske tilretteleggingen av salmeresitasjonen pågår for fullt, og kan ferdigstilles når Kirkemøtet har vedtatt den bibelske salmerekken. Dette er et møysommelig og tidkrevende arbeid. I noen tilfelle kan tilpassingen bli så vanskelig at det kan bli nødvendig å justere teksten, enten ved å bytte rekkefølgen på ord eller ved å velge andre vers eller versdeler av den aktuelle salme. Som det fremgår av det som er sagt foran, har noen slike justeringer allerede skjedd på veien frem til det som nå legges frem. Et tilfelle, som går lenger enn slike mindre justeringer, har aktualisert seg i tiden etter Kirkerådets vedtak. Det gjelder 1. mai. Her har Koralbokkomiteen med utgangspunkt i tilpasningsarbeidet sett at den foreslåtte musikken blir svært krevende på denne dagen. Her er det nødvendig med et mest mulig kjent og folkelig omkved. Komiteen foreslår Hovlands omkved på nr. 963. I tillegg har da den tanken kommet opp at det foreslåtte utvalget av Magnificat-teksten (Luk 1,51-53) kan bli svært uheldig på 1. mai. Det stemmer også dårlig med det preget dagen har fått i *Tekstbok for Den norske kirke*. Koralbokkomiteen peker på Salme 146,2.5-7 som en mulighet. Magnificat blir for øvrig gjengitt i sin helhet et annet sted i Koralboken, med omkvedet 936.

For å kunne føre dette koralbokarbeidet i havn på kortest mulig tid foreslås det i tråd med tidligere praksis å gi Kirkerådet fullmakt til å godkjenne det som måtte bli nødvendig av mindre justeringer.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Registeret over den nye bibelske salmerekken vil bli lagt ut på kirkens hjemmeside når Kirkemøtet 2014 har gjort sitt vedtak. For Kirkerådet gjenstår et arbeid med å ferdigstille Koralbok 3, hvor den nye bibelske salmerekken inngår.

For menighetene vil det bli en utgift ved årsskiftet 2014/2015 for å anskaffe Koralbok 3 til organisten. Koralbok 1 og 2 koster til sammen kr 1.450 pr sett, altså i snitt kr 725 pr bok. Koralbok 3 vil imidlertid bestå av andre typer tekster og noter enn de to første koralbøkene og krever en annen og mer variert utforming. De fleste numrene vil bli trykket med tekst og noter både i en bokmåls- og i en nynorskvariant for å lette fremføringen. Boken vil i tillegg inneholde et kilderegister for salmene i alle de tre koralbøkene. På den annen side vil den bestå av færre numre enn hver av de to første koralbøkene. Ettersom manus til koralbok 3 ikke er utarbeidet ennå er det vanskelig å angi noen pris på nåværende tidspunkt.

Først med Koralbok 3 vil det foreligge musikk (partitur) for organist, forsanger og kor til hele salmeboken. Egne korhefter med de bibelske salmene for forsangere/kor vil kunne kjøpes til en vesentlig lavere pris enn selve Koralbok 3.